

Державний вищий навчальний заклад
«Донецький національний технічний університет»
Кафедра мовної підготовки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор

_____ Леонід Бачурін

«_____» _____ 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 31 ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО

Рівень освіти: перший (бакалаврський)
Галузь знань: 01 Освіта
Спеціальність: 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська))
Спеціалізація: 014.021 Англійська мова і література
Освітня програма: Англійська мова і література
Мова навчання: українська

Луцьк – 2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Загальне мовознавство» для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта, спеціалізація 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська)).

«03» січня 2024 року. – 8 с.

Розробник: Клименко Н.Б., к. філол. н., доцент, доцент кафедри мовної підготовки

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри мовної підготовки

Протокол № 1 від. «05» січня 2024 року.

Завідувач кафедри (Кабанець М.М.)

«05» січня 2024 року.

Схвалено науково-методичною комісією з галузі знань 01 Освіта

Протокол № 1 від. «19» січня 2024 року.

«19» січня 2024 року Голова (Кабанець М.М.)

1. Загальна інформація

Форма навчання	Денна	Заочна
Статус	Обов'язкова	
Обсяг в кредитах ЄКТС	3	-
Обсяг в годинах за навчальним планом, разом: в тому числі:	90	-
лекції:	16	-
практичні заняття:	-	-
лабораторні заняття:	-	-
семінари:	16	-
самостійна робота:	58	-
Форма підсумкового контролю	Іспит	
Дисципліну викладають	Викладач – Клименко Н.Б., веб-сайт: https://donntu.edu.ua/egf/movna-pidgotovka e-mail: natalia.klymenko@donntu.edu.ua	

Передумови для вивчення дисципліни: Передумовами для вивчення дисципліни є результати попереднього навчання (вивчення мови), а саме: знання мовних норм української та англійської мов, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, вміння здійснювати комунікативну діяльність, демонструючи рівні сформованості мовної та мовленнєвої компетентності на належному рівні, згідно з загальноєвропейськими стандартами мовної освіти.

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування лінгвістичної компетенції в галузі загального мовознавства: засвоєння термінологічного апарату загального мовознавства, методів дослідження мовного матеріалу; головних ідей вітчизняних і зарубіжних лінгвістів, що стосуються проблем походження мови, лінгвістичної типології, специфіки розвитку і функціонування мов тощо; знання рівнів та одиниць мови, мовних систем, розуміння специфіки розвитку різних рівнів мовної структури; вміння з'ясовувати системний характер мови; досліджувати мовні явища в парадигматичному та синтагматичному аспектах; виявляти мовні універсалиї; пояснювати специфіку розвитку і функціонування мов світу.

Під час практичних занять та самостійної роботи студенти, майбутні вчителі англійської мови, набувають таких **програмних компетентностей (ІК – інтегральна компетентність, ЗК – загальні компетентності, ФК - фахові компетентності, ПК – компетентності предметної спеціальності):**

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу в основній (базовій) середній школі.

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку

предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ФК1. Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету.

ПК5. Здатність визначати комунікативну, пізнавальну, номінативну, емоційно-експресивну та інші функції мови, характеризувати мовні та мовленнєві одиниці у порівнянні з одиницями рідної мови.

Програмні результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти набувають таких програмних результатів навчання **(РН)**, спільних для всіх предметних спеціальностей, і програмних результатів навчання для предметної спеціальності **(ПРН)**:

РН7. Демонструє знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперує базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

РН8. Генерує обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

ПРН8. Доводить конкретними прикладами зв'язок між розділами мовознавства і одиницями різних рівнів системи мови, пояснює мовний і мовленнєвий матеріал, вміє сам і навчає учнів користуватися словниками різних типів.

3. Очікувані результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні **знати**:

- термінологічний апарат загального мовознавства;
- методи дослідження мовного матеріалу;
- основні лінгвістичні теорії щодо походження мови;
- різні типи організації мовних систем;
- специфіку розвитку й функціонування мов;
- мовні рівні та одиниці мови;
- особливості розвитку різних рівнів мовної структури;

уміти:

- пояснювати специфіку розвитку й функціонування мов світу;
- аналізувати різні лінгвістичні концепції;
- характеризувати мовні явища в парадигматичних та синтагматичних відношеннях;
- виявляти мовні універсалиї;
- моделювати теоретичні робочі гіпотези для курсових та бакалаврських робіт.

4. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Поточний контроль проходить у формі перевірки виконання домашнього завдання, усного опитування, виступів студентів під час обговорення питань, письмових завдань, тестування, підготовки реферату.

Семестровий контроль проводиться у формі семестрового іспиту в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою, і в терміни, встановлені навчальним планом. Форма проведення – письмовий іспит. Екзаменаційний білет містить завдання з відкритою відповіддю.

5. Критерії оцінювання результатів навчання

C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	P	Поточний контроль	Іспит	Максимальний бал
4	4	4	4	4	4	4	4	8	40	60	100
2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	4,8	24		

Примітки: C1, C2 та інші – семінарські заняття; P – реферат.

Розподіл балів за семінарські заняття:

4 – активна участь у семінарському занятті, повне і своєчасне виконання завдань семінарського заняття;

2,4 – пасивна участь у семінарському занятті, несвоєчасне виконання завдань.

Критерії оцінювання реферату:

Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження.	2
Критичний аналіз суті та змісту першоджерел за темою навчального проекту. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	2
Самостійність роботи, доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	2
Дотримання логічності викладу матеріалу, вимог щодо технічного оформлення структурних елементів навчального проекту	2
Усього	8

Семестрове оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою

Оцінка екзамену	
За 100-бальною шкалою	За шкалою університету
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

6.1. Програма навчальної дисципліни

Основні теми дисципліни

Тема 1. Мовознавство як наука. Історія лінгвістичної думки.

Тема 2. Методи дослідження мови.

Тема 3. Поняття про знак і знакову систему мови.

Тема 4. Мова й мислення, мова та історія, мова й суспільство.

Тема 5. Структура мови. Системний характер мови.

Тема 6. Фонологічна система мови.

Тема 7. Граматична система мови.

Тема 8. Лексико-семантична система мови.

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		д.ф.н.	з.ф.н.

1	Тема 1.Мовознавство як наука. Історія лінгвістичної думки.	2	-
2	Тема 2. Методи дослідження мови	2	-
3	Тема 3. Знакова природа мови.	2	-
4	Тема 4. Структура мови. Системний характер мови.	2	-
5	Тема 5. Фонологічна система мови.	2	-
6	Тема 6. Граматична система мови.	2	-
7	Тема 7. Лексико-семантична система мови.	2	-
8	Тема 8. Мова і суспільство	2	-
	Усього годин	16	-

6.3 Теми лабораторних занять

Навчальним планом не передбачено

6.4 Самостійна робота студента

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Д.ф.н.	З.ф.н.
1	Тема 1. Загальне мовознавство як навчальна дисципліна. Місце загального мовознавства в системі лінгвістичних наук. Загальне і часткове мовознавство; теоретичне і практичне мовознавство.	2	-
2	Тема 2. Методи дослідження мови Загальнонаукові методи дослідження: індукція, дедукція, аналіз, синтез, спостереження, експеримент, моделювання. Описовий лінгвістичний метод. Порівняльно-історичний метод. Зіставний метод. Метод лінгвістичної географії. Структурні, соціолінгвістичні, психолінгвістичні методи. Структурні методи: дистрибутивний аналіз; трансформаційний аналіз, компонентний аналіз.. Соціолінгвістичні методи. Психолінгвістичні методи. Математичні методи у лінгвістиці.	8	-
3	Тема 3. Історія лінгвістичної думки. Історія лінгвістичної думки до XIX ст. Основні напрями в мовознавстві другої половини XIX ст. Нові підходи до вивчення мови наприкінці XIX - на початку XX ст. Мовознавство на сучасному етапі.	10	-
4	Тема 4. Мова і мислення. Мова і мовлення. Співвідношення мови і мислення. Внутрішнє мовлення і мислення. Мова і процес пізнання.	4	-
5	Тема 5. Історичний розвиток мови. Синхронія і діахронія. Концепція синхронії і діахронії у вченні Ф. де Соссюра та її сучасна оцінка. Взаємодія мов та мовні контакти. Екстралінгвальні чинники змін. Інтралінгвальні чинники змін.	4	-

6	Тема 6. Поняття про знак і знакову систему мови. Семіотика як наука про систему мовних знаків.	4	-
7	Тема 7. Структура мови. Системний характер мови. Парадигматичні, синтагматичні, ієрархічні відношення між мовними одиницями.	5	
8	Тема 8. Фонологічна система мови. Поняття фонем. Фонем в парадигматиці й синтагматиці. Поняття фонологічної системи. Фонологічні школи.	5	
9	Тема 9. Граматична система мови. Граматичне значення. Граматичні категорії. Граматична форма. Морфемно-дериваційний рівень. Морфологічний рівень. Синтаксичний рівень.	5	
10	Тема 10. Лексико-семантична система мови. Семантична структура слова. Семантичне поле. Тематична група. Лексико-семантична група.	5	
11	Тема 11. Мова і суспільство. Суспільна природа мови і мовної діяльності. Суспільні функції мови. Соціальна зумовленість мовних явищ. Суспільний характер мовної норми. Мова, нація і держава. Мова і культура. Соціолінгвістика.	6	
Усього		58	-

6.5 Індивідуальні та/або групові завдання

Підготувати реферат на одну із запропонованих тем:

1. Мовознавство в Давній Індії.
2. Давньокитайське мовознавство.
3. Мовознавство в Давній Греції та Римі.
4. Давнє арабське мовознавство.
5. Європейське мовознавство епохи середньовіччя і Відродження.
6. Українське мовознавство XI-XVIII ст.
7. Основні напрями в мовознавстві другої половини XIX ст.
8. Нові підходи до вивчення мови наприкінці XIX – початку XX ст.
9. Семіотика як наука про систему мовних знаків.
10. Структуралізм і генеративізм.
11. Історичні й методологічні основи структуралізму.
12. Празька лінгвістична школа.
13. Копенгагенський структуралізм (глосематика).
14. Американський структуралізм (дескриптивізм).
15. Європейське неогумбольдтіанство.
16. Американське неогумбольдтіанство.
17. Мовознавство в СРСР.
18. Українське мовознавство 20-80-х років XX ст.
19. Когнітивна лінгвістика. Основні школи та напрями когнітивної лінгвістики.
20. Функціональна лінгвістика.
21. Комунікативна лінгвістика: стан розробки, теоретичні засади.
22. Лінгвістика тексту. Напрями лінгвістики тексту.
23. Паралінгвістика.

24. Етнолінгвістика.
25. Психолінгвістика.

7. Література

7.1. Основна

1. Вступ до мовознавства: навчальний посібник / [За ред. І.О. Голубовської]. К.: ВПЦ Київський університет, 2010. Ч.2. 223 с.
2. Загнітко А.П. Мовознавство: загальне мовознавство. Вінниця: Твори, 2019.
3. Зеленько А. С. Загальне мовознавство. Навчальний посібник. К.: Знання, 2010. (Історія та методи).
4. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства: підручник. К.: ВЦ «Академія», 2009.
5. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. К.: Видавничий центр Академія, 2006.
6. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006.

7.2. Допоміжна

1. Бацевич Ф.С. Нариси з комунікативної лінгвістики. Львів: ВЦ Львівськ. нац. ун-ту, 2003.
2. Бацевич Ф.С. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень. К.: ВЦ Академія, 2008.
3. Бевзенко С.П. Історія українського мовознавства. К.: Вища шк., 1991.
4. Білецький А.О. Про мову і мовознавство. К.: АртЕк, 1996.
5. Булаховський Л. А. Нариси з загального мовознавства. К.: Рад. шк., 1959.
6. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу. К.: Логос, 2004. 284 с.
7. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: нариси. К.: Довіра, 2007.
8. Компанцева Л.Ф. Інтернет-лінгвістика: підручник. Луганськ: Янтар, 2012.
9. Кочерган М.П. Основи зіставного мовознавства. К.: ВЦ «Академія», 2006.
10. Левицький В. В. Основи мовознавства: навч. посіб. / В. В. Левицький, М. Л. Іваницька, Р. В. Іваницький. Чернівці: Рута, 2000.
11. Семчинський С.В. Загальне мовознавство. К.: ОКО, 1996.
12. Соссюр Ф. де. Курс загальної лінгвістики. К.: Основи, 1998. 328 с.

7.3. Методична

1. Клименко Н. Б. Методичні рекомендації до семінарських занять із дисципліни «Загальне мовознавство» (для студентів спеціальності 014.021 Середня освіта (англійська мова і література) – у розробці.

8. Інформаційні ресурси

Український лінгвістичний портал: мова, інформатика, лінгвістика. Режим доступу: <https://www.ulif.org.ua/>

Всесвітній словник української мови. Режим доступу: <https://uk.worldwidedictionary.org/>

Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/259>